

Йосиф Флавий

ЮДЕЙСКАТА ВОЙНА

София, 2020

© Издателство „Изток-Запад“, 2020

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Райка Николова, превод, 2020

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2020

ISBN 978-619-01-0559-6

Йосиф
ФЛАВИЙ

ЮДЕЙСКАТА ВОЙНА

Превод от старогръцки
Рајка Николова

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР / 11

КНИГА ПЪРВА

I. Антиох IV в Йерусалим	17
II. Наследниците на Юда	20
III. Управлението на Аристокбул	24
IV. Управлението на Александър Янай	27
V. Александра и фарисеите	31
VI. Битката между Аристокбул и Хиркан	33
VII. Помпей завладява Йерусалим	36
VIII. Габиний, Крас и Касий в Юдея	39
IX. Смъртта на Аристокбул. Антипатър подкрепя Цезар	43
X. Антипатър – управител на Юдея, Ирод – управител на Галилея ...	46
XI. Ирод – управител на цяла Сирия. Убийството на Антипатър	50
XII. Фазаил и Ирод, обявени от Антоний за тетрарси	53
XIII. Партите опустошават Йерусалим	55
XIV. Ирод е обявен от римляните за цар на юдеите	59
XV. Завръщането на Ирод в Юдея и завладяването на Йерусалим	62
XVI. Съпротива срещу Ирод	64
XVII. Брак с Мариам от Макавеите	67
XVIII. Завладяването на Йерусалим. Смъртта на Антигон	71

XIX. Борбата срещу арабите. Земетресение в Юдея	74
XX. Ирод преминава на страната на Октавиан	78
XXI. Строителството на Ирод. Неговият характер	81
XXII. Екзекуцията на Хиркан и Мариам	86
XXIII. Синовете на Мариам	89
XXIV. Дворцови интриги	92
XXV. Помирението на Александър с Ирод	97
XXVI. Клеветата на Еврикъл	100
XXVII. Убийството на синовете на Мариам	103
XXVIII. Семейството на Ирод	106
XXIX. Антипатър в Рим	109
XXX. Нападките на Антипатър срещу Ирод	112
XXXI. Завръщането на Антипатър в Йерусалим	115
XXXII. Антипатър разобличен	117
XXXIII. Разрушаване на златния орел пред храма. Убийството на Антипатър. Смъртта на Ирод	122

КНИГА ВТОРА

I. Бунт в Йерусалим след възкачването на трона на Архелай	127
II. Оплаквания срещу Архелай в Рим	129
III. Въстание срещу Сабин	132
IV. Въстание на войниците на Ирод, Юда, Симон, Атронгей	134
V. Вар в Юдея	135
VI. Цезар поделва царството на Ирод	137
VII. Лъже-Александър. Архелай в изгнание	140
VIII. Юда от Галилея. Философските школи на юдеите	142
IX. Размирици при Пилат. Ирод Антипа в заточение	149
X. Петроний пречи на излагането на статуята на Калигула в храма на Йерусалим	151
XI. Смъртта на Агрипа I	154
XII. Куман и Феликс – прокуратори	156
XIII. Сикариите и псевдопророкът от Египет	159

XIV. Прокураторите Фест, Албин и Цезий Флор	162
XV. Флор провокира въстанието	167
XVI. Речта на Агрипа II пред юдеите	170
XVII. Начало на войната. Менахем	179
XVIII. Преследването на юдеите в гръцките градове	185
XIX. Поражението на Цестий	192
XX. Назначаването на юдейските военачалници	197
XXI. Йосиф и Йоан от Гисхала в Галилея	200
XXII. Делата на Симон, син на Гиора	207

КНИГА ТРЕТА

I. Нерон прехвърля командването на Веспасиан	209
II. Поражението на юдеите при Аскалон	210
III. Описание на Галилея, Самария и Юдея	213
IV. Йосиф от Сепфора	215
V. Същност на римската войска и римския лагер	217
VI. Веспасиан в Галия	221
VII. Завземането на Йотапата	223
VIII. Пленяването на Йосиф	241
IX. Завземането на Йопя и Тивериада	247
X. Завладяването на Тарихея. Река Йордан и езерото Генисар	252

КНИГА ЧЕТВЪРТА

I. Завземането на Гамала	261
II. Превземането на Гисхала	269
III. Йоан от Гисхала и зилотите	272
IV. Идумеите в Йерусалим	282
V. Кървава баня на идумеите и зилотите	289
VI. Господството на зилотите	293
VII. Тиранията на Йоан. Сикариите в Масада. Веспасиан завладява Гадара	297

VIII. Йерихон, Голямата равнина и Мъртво море	301
IX. Симон в Йерусалим	306
X. Обявяването на Веспасиан за император	314
XI. Тит пред Йерусалим	319

КНИГА ПЕТА

I. Партите в Йерусалим	323
II. Нападението на юдеите при Планината на маслините	328
III. Поражението на римляните пред стените	333
IV. Описание на Йерусалим	336
V. Храмът и кулата Антония	340
VI. Работа по разполагането на лагера	346
VII. Атака срещу първата стена	351
VIII. Превземането на втората стена	355
IX. Йосиф призовава юдеите да се предадат	357
X. Глад в Йерусалим	364
XI. Разпъването на кръст на юдеите	367
XII. Изграждане на защитна стена	371
XIII. Юдейски дезертъори	374

КНИГА ШЕСТА

I. Превземането на Антония от римляните	379
II. Битки за храма	387
III. Военна хитрост на юдеите. Делото на Мария	395
IV. Храмът в пламъци	399
V. Последствия от опожаряването на храма. Пророчествата за разрушението	404
VI. Речта на Тит пред юдеите	408
VII. Йерусалим гори	412
VIII. Окончателно завладяване на града	414

IX. Пленяването на Йоан. Равносметка на загубите	417
X. Предишни съдби на Йерусалим	419

КНИГА СЕДМА

I. Сриването на Йерусалим със земята	421
II. Пленяването на Симон, син на Гиора	423
III. Празници в чест на Веспасиан. Положението на юдеите в Антиохия	424
IV. Веспасиан в Рим. Германците и сарматите	427
V. Триумфът	429
VI. Завладяването на Махерунт	434
VII. Поражението на цар Антиох от Комагена. Аланите	439
VIII. Обсадата на Масада	442
IX. Самоубийството на защитниците на Масада	453
X. Бунтовете на сикариите в Александрия	454
XI. Сикарият Йонатан в Кирена	457

ПРЕДГОВОР

1. Войната на юдеите срещу римляните, която е най-значителната от войните между градове или народи не само на нашето време, но и на миналото, отдавна е описана многократно. С това начинание са се захващали писатели, които не са присъствали на събитията, събирайки фактите по устни предания, а други, макар и да са присъствали, поради ласкателство към римляните или поради омраза към юдеите заблуждават относно събитията и техните съчинения на места са изпълнени с обвинения, другаде с възхвала, но историческата истина липсва. Поради това аз, Йосиф, йерусалимски свещеник, син на Матей, който първо воювах срещу римляните, а на по-късните събития бях свидетел по принуда, се захванах да разкажа това, което най-напред написах на родния си език¹ и изпратих на азиатските народи, а също преведох на гръцки език за подчинените на римляните народи.

2. След като настъпи, както споменах, онова извънредно голямо движение, цялата Римска империя страдаше от вътрешни вълнения². В онези неспокойни времена юдейският бунт бе в

---

¹ Става дума за *арамейски език*. Говорен от вавилонската, малоазийската и персийската диаспора, а също и от сирийците. От времето на Ахеменидите се утвърждава като разговорен език.

² Под вътрешни вълнения се имат предвид без съмнение несигурността и деспотичният произвол по време на управлението на император Нерон (54–68).

разгара си по сила и средства, броят на размириците бе голям, събитията на Изток се случваха поради надеждата на едни за плячка и поради страха на други от загуби. Юдеите се надяваха да вдигнат на въстание всички близки на тях племена отвъд река Ефрат, а съседните на римляните гали ги притесняваха и областта на келтите не се укротяваше. След смъртта на Нерон всичко беше обхванато от бунтове, някои царства ги съблазни удобният момент и предизвика военни походи поради очакването за търговия с плячката. Сметнах, че е несправедливо да не представя истината за такива важни събития, понеже зная, тъй като съм проучил с точност и партите, и вавилонците от по-далечните арабски племена, и адиабените, и приятелските народи оттатък Ефрат, кога започна войната, през колко страдания мина и как завърши; понеже елините и римляните, които не са участвали във войната, не знаят тези неща, а се натъкват или на ласкателство, или на измислици.

3. Въпреки това авторите на тези произведения се осмеляват да им поставят заглавие „история“, в които, освен че не разкриват нищо смислено, ми се струва, че не постигат и целта си. В желанието си да покажат римляните велики, навсякъде се стремят да омаловажат и принизят юдеите. Не виждам как биха могли да изглеждат велики тези, които са победили незначителен противник; и не се срамуват нито от продължителността на войната, нито от значителните загуби за римската войска, нито от величието на пълководците, което губеха поради големи затруднения при превземането на Йерусалим и поради намаляването на значението на успеха.

4. Нямах намерение да възвеличавам делата на сънародниците си, съперничейки си с тези, които възвеличават делата на римляните, а да разкажа точно за делата и на едните, и на другите, и след като се отдам на болката от мъката за нещастieto на моята родина, ще ѝ посветя моя разказ. Защото нея я унищожиха вътрешни размирици, тъй като съм чул, че юдейските тирани са докарали и римските войски, и огъня върху храма, свидетел за

което е самият император Тит, който го е унищожил. През цялата война той е проявявал милост към народа, който е ставал жертва на насилие от страна на бунтовниците, като често е отлагал превземането на града и обсадата и е давал време за разкаяние на виновниците. Ако някой ме обвинява, че говоря обвинително срещу тираните и тяхното разбойничество или че стена поради нещастията на родината си, нека го отдаде на моята болка противно на закона на историята. Нашият град най-много от всички, които са били под римска власт, достигна до най-голям разцвет, но го сполетяха и най-тежки нещастия. Струва ми се, че нито едно нещастие на всички времена не е сравнимо с нещастията на юдеите. Това, че за тях не е виновен нито един чужденец, не значи, че мога да прекратя риданията си. А ако някой съдия е по-жесток и от мъката – да приписва събитията на историята, а воплите – на този, който я пише.

5. Все пак с право бих упрекнал гръцките учени, че след като по тяхно време са станали такива важни събития, които са позначими в сравнение с войните от древността, отправят критики към писателите, които описват тези събития, обвинявайки ги в честолюбие, като макар да ги превъзхождат по красноречие, все пак стоят далече от тях по честност. Някои учени започват да пишат за делата на асирийците и медите така, като че ли древните писатели не са ги разбрали добре. Все пак те им отстъпват както по способност в писането, така и по мисъл. Всеки се старае да пише това, което се случва около него, където присъстването на събитията прави разказа ясен, а от друга страна, изпитват срам да представят лъжливи сведения пред тези, които са свидетели на събитията. Да предаваш минали исторически събития на паметта на поколенията и да представяш събитията от своето време на потомците е достойно за възхвала; но трудолюбив е не този, който прави от чуждата подредба на разказа своя собствена, а който чрез собствено представяне придава дух и живот на оригиналната материя. Поради това, въпреки че съм чужденец, с огромни мъки ще посветя на римляните и гърците спомена за успехите. На гърците устата им винаги е отворена и езикът

развързан за печелене на пари и процеси, а за историята, където трябва да се казва истината и фактите да се събират с много труд, замлъкват и го оставят често на бездарни хора, които не знаят да описват делата дори на техните пълководци. Тогава нека бъде уважавана историческата истина сред нас, след като гърците нехаят.

6. Сметнах за ненавременно и въобще ненужно да се занимавам с историята на юдеите, кои са и как са излезли от Египет, през колко земи са минали и колко са завзели една по една, и как са се преселили, защото много юдеи преди мен са описали точно делата на предците и някои от елините, като са ги превели на своя роден език, съвсем малко са се отклонили от истината. Ще започна разказа си от там, откъдето спират техните писатели и нашите пророци. Ще опиша по-обстойно от тях и с възможно най-голямо усърдие съвременната на мен война, а през предшестващите моето поколение събития ще премина набързо.

7. Ще разкажа за това как Антиох, наречен Епифан, като превзе с жива сила Йерусалим и като го владя три години и шест месеца, бе изгонен от страната от синовете на Хасмонеи; след това как техните потомци, воювайки за царската власт, привлякоха към действията си римляните и Помпей и как Ирод, син на Антипатър, сложи край на тяхната династия, като привлече Сосий; как народът след смъртта на Ирод се разбунтува, когато Август беше император на римляните, а Квинтилий Вар се намисли в страната, и как на дванайсетата година от управлението на Нерон избухна войната; за събитията по времето на Цестий и какво постигнаха юдеите с оръжие още при първите походи.

8. По-нататък ще разкажа как юдеите укрепиха съседните градове и как Нерон, уплашен от пораженията на Цестий, сложи Веспасиан начело на всички военни действия; как нахлу в юдейската страна с по-големия си син и с колко голяма римска войска разполагаше той; колко съюзници бяха убити из цялата Галилея и как превзе напълно и с жива сила някои от градовете, а дру-

ги след доброволна капитулация; след това за военната тактика на римляните и ученията на военните легиони, за големината и природните дадености на Горна и Долна Галилея и за природата и границите на Юдея, за природните забележителности на страната, за езерата и изворите в нея. Ще разкажа с точност за всеки град, за това какви са били страданията на пленените негови жители, които страдания видях и преживях. Няма да скрия нищо и от своите нещастия, тъй като моите читатели ги знаят.

9. След това, когато борбата на юдеите беше вече отслабнала, Нерон умря, а Веспасиан в момента, в който се бе отправил за Йерусалим, бе призван да стане император. Станалите знамения, свързани с това събитие, промените в Рим и как самият Веспасиан бе избран от войниците против волята си; как след като той замина за Египет, за да управлява цялата империя, как избухнаха размирици сред юдеите, как тираните упражниха господството си върху тях и за враждите помежду им.

10. Разказът продължава с това как Тит тръгна от Египет и нахлу в страната за втори път; как и къде събра войски и с каква численост; в какво състояние беше градът след бунта, когато той бе там; колко нападения направи и колко стени издигна; и за размерите на трите крепостни стени, и за непристъпността на града, и за разположението на светилището и на храма, а също така и с точност за всички техни размери и тези на олтара, за някои празнични обичаи и за седемте пречиствания и задълженията на свещенослужителите, а освен това за одеждите на свещениците и на първосвещеника и каква бе светостта на храма, без да скрия или да прибавя нещо към факти, които вече са известни.

11. След това ще разкажа за жестокостта на тираните към сънародниците им и от друга страна, за пощадата на римляните към чуждите народи; после колко пъти Тит в желанието си да спаси храма призоваваше бунтовниците към сключване на мир; ще изложи страданията на народа и ще покажа какво е трябвало да преживее от войната и глада. Няма да пропусна дори и нещас-

тията наデザートорите, нито наказанията на пленниците, как бе западен храмът без заповед на Цезар³ и колко от богатствата на храма бяха унищожени от огъня; също пълното разрушаване на целия град и чудните знамения за това; пленяването на тираните и количеството на продадените като роби юдеи и тяхната съдба; как римляните унищожиха последните руини от войната и сринаха до основи укрепленията на населените места; как Тит, като дойде, стабилизира страната, а също и завръщането му в Италия и триумфа му.

12. Като обхванах това в седем книги и не оставих никакъв повод за укор или обвинение от страна на тези, които знаят нещата, а също и от страна на преките свидетели на военните събития, написах го не за развлечение, а именно за тези, които обичат истината.

---

³ Тит получава титлата *цезар* като син на император Веспасиан още докато той е жив. От времето на император Адриан титлата е носена само от посочения наследник.

КНИГА ПЪРВА

I. АНТИОХ IV В ЙЕРУСАЛИМ

1. Размириците между знатните юдеи започнаха по времето, когато Антиох, с прозвище Епифан, беше във война с Птолемей VI за цяла Сирия⁴, а и имаше съперничество между тях за властта, тъй като никой от високопоставените не търпеше да се подчинява на равни на него по ранг. В този спор спечели Оний⁵, един от архиереите, който след победата си над синовете на Тобий ги изгони от града.

А те избягаха при Антиох и го помолиха да ги върне в Юдея, като ги направи пълководци. Царят се вслушал, защото това било неговото желание от години – като тръгнал с много голяма войска, превзел града със сила⁶ и убил повечето привърженици на Птолемей; пуснал войниците си да грабят колкото искат, разграбил храма и прекратил всекидневните свещенодействия за три

---

⁴ Борбата за надмощие между владетеля на царството на Селевкидите (Сирия) *Антиох IV Епифан* и египетския цар *Птолемей VI Филометор* за областта, наричана от римляните Палестина, се води около 174 г.пр.Хр.

⁵ Първосвещеникът, за когото става дума, се е казвал Язон (от Йехошуа), а не *Оний*. Подробеностите от тези вътрешноеврейски събития са описани от Йосиф Флавий в „Юдейски древности“.

⁶ Антиох IV Епифан завзел *Йерусалим* през 170 г.

години и шест месеца. А свещенослужителят Оний избягал при Птолемей и получил от него място в областта на Хелиополис, построил малък град, подобен на Йерусалим, и издигнал подобен храм; за него ще говорим отделно⁷.

2. На Антиох не му беше достатъчно нито внезапното завладяване на града, нито грабежите, нито убийствата на толкова много хора. Поради необуздаността на страстите си принуди юдеите, в разрез с техните традиции, да оставят децата си необрязани и да принасят в жертва свине по олтарите; срещу тези разпоредби хората целокупно отказваха да се подчиняват, а най-видните измежду тях биваха убивани. А Бакхид, който бе изпратен от Антиох като началник гарнизон, понеже към вродената си жестокост прибави и безбожните заповеди, не пропусна никоя прекомерност в безчинството и спрямо отделния човек – с измъчването на уважавани хора, и към общността като цяло, заплашвайки ги всеки ден с разрушаването на града, докато подтикна изстрадалите от прекомерните престъпления хора към отмъщение.

3. И така, Матей, син на Хасмонея⁸, свещеник от село на име Модейн, като сформирал войска от семейството си (той имал петима сина), убил с ножове Бакхид и избягал в планините, уплашен от многочислената гарнизонна войска; когато обаче се присъединила към него голяма част от народа, се окуражил отново, слязъл от планините, победил в битка военачалниците на Антиох и го изгонил от Юдея. Заради успеха си и заради освобождението от чужденците дошъл на власт и управлявал със съгласието на своите сънародници. Умрял, като оставил властта на най-големия си син – Юда⁹.

---

⁷ Авторът има предвид VII, 10, 2.

⁸ За борбата на *Матей* и синовете му се говори и в Синодалната библия, книги Макавейски. Наименованието идва от прозвището Макавей на един от синовете на Матей – Юда, което означава „чук“.

⁹ Всъщност Юда е третият по големина син на Матей. Най-големият бил Симон.

4. А той, като разбрал, че няма да укроти Антиох, събрал местните войски, пръв сключил съюз с римляните¹⁰ и изтласкал Елифан¹¹, който отново бил нахлул в страната, с тежки загуби. На върха на победата връхлетял върху градския гарнизон, който още не бил избит, и като изгонил войниците от горната част на града, ги изблъскал към долната; тази част на града се нарича Акра; след като храмът и мястото били в негови ръце, пречистил всичко и го укрепил със стена, направил нови съдове за богослужение, тъй като старите били осквернени, и ги внесъл в храма. Издигнал друг олтар и започнал свещенодействията. Градът току-що възвърнал свещения си начин на живот и Антиох починал, а негов наследник на царската власт и на омразата му към юдеите станал синът му Антиох.

5. Нахлул в планинската област на Юдея с 50 000 пехотинци, 5000 конници и 80 слона. Превзел един малък град Ветсура¹², а на мястото, което се нарича Ветсахариа, пресреща с войската си юдеите, понеже проходим там е тесен. Преди да влязат в сражение двете войски, Елеазар, неговият брат, като видял най-високия слон, украсен с висока кула и златни укрепления, помислил, че на него е Антиох, разсякъл вражеските редици и се спуснал върху слона. Поради големината на животното не могъл да достигне този, когото смятал за царя, ранил слона в корема, съборил го върху себе си и – смазан, умрял. Не направил нищо повече от това, че се устремил към велико дело и поставил живота си на второ място след славата. Ездачът на слона в действителност бил обикновен войник; но дори и да бил Антиох, проявилият храброст войник нямаше да направи друго, освен да се прочуе

---

¹⁰ Съюзът с римляните е бил формален и не е донесъл на Макавеите никаква полза.

¹¹ *Антиох IV Елифан* не е предвождал лично войската във войната срещу Юда, а е изпратил своите пълководци Горгий и Лизий. Самият той умира по време на един поход на Изток. Неговият син и наследник Антиох V по това време е бил дете.

¹² Битката е била водена от Лизий. Градчето Ветсура е било превзето след битката.

с това, че е избрал смъртта само при надеждата за велик успех. За брат му това било предзнаменование за изхода от цялата битка; юдеите се сражавали храбро и продължително, но царските войски победили поради численото си превъзходство и благо-разположението на съдбата. След като загубил много войници, Юда избягал в областта Гофнитика. Антиох дошъл в Йерусалим и се установил за няколко дни там, но поради липса на провизии си тръгнал, като оставил гарнизонна войска, колкото смятал за достатъчна. Останалите войници отвел на зимен лагер в Сирия.

6. След оттеглянето на царя Юда не се успокоил. С присъединилите се към него много сънародници и оцелелите след сражението влязъл в битка с пълководците на Антиох и след като проявил изключителна храброст и убил мнозина врагове, загинал¹³. Немного време след това неговият брат Йоан¹⁴ бил нападат и убит от заговорници, привърженици на Антиох.

II. НАСЛЕДНИЦИТЕ НА ЮДА

1. Неговият брат Йонатан¹⁵, който го наследил, освен че всякак се пазел от своите, укрепил властта си чрез съюз с римляните и се помирил със сина на Антиох. Всичко това обаче не му осигурявало достатъчна защита. Тиранинът Трифон, който бил епитроп на сина на Антиох, преди това заговорничел срещу него, като се опитвал да отстрани приятелите му. Заловил чрез измама Йонатан, който идвал с малобройна охрана при Антиох в Птолемиада, оковал ги и се отправил на поход към Юдея. Там,

---

¹³ Относно смъртта на Юда има разногласия. Според „Юдейски древности“ XII, 11, 2 той е паднал при Везета, а според Книги макавейски – при Елаза.

¹⁴ Йоан е бил убит от набатеите, арабско племе, когато отишъл да ги моли за подкрепа.

¹⁵ Йонатан станал наследник на брат си през 160 г.пр.Хр.

отблъснат от Симон, брат на Йонатан, разгневен от поражението, наредил Йонатан да бъде убит.

2. Симон¹⁶ енергично се заел с управлението, от съседните градове превзел Газара, Йопа и Ямнея, а и разрушил крепостта Акра, като победил гарнизонните войски. По-късно се съюзил с Антиох срещу Трифон, когото обсадил в Дора преди похода му срещу медите¹⁷. Но не потушил царската алчност, като премахнал Трифон; не след дълго Антиох изпратил своя военачалник Кендабей с войска да опустоши Юдея и да подчини Симон. А той, макар и възрастен, повел войската с младежка енергия; и така, изпратил напред синовете си с най-силните войски, а той самият с част от войската се отправил в друга посока. На много места, също и в планините, поставил засади и по този начин завладял проходите. След славната победа бил избран за архиерей и освободил юдеите от македонското господство, под което били 170 години¹⁸.

3. И той бил убит на пир¹⁹ поради заговор от страна на зетя на Птолемей, който, след като затворил жена му и двамата му сина, изпратил убийци при третия син – Йоан, с прозвище Хиркан. Понеже предусетил нападението, младежът побързал да дойде в града, като се доверил най-вече на бащините успехи и на омразата към безчинствата на Птолемей. Птолемей се насочил да влезе през другата врата, обаче бил бързо изблъскан от народа, който вече бил приел Хиркан. И веднага се насочил към едно от укрепленията на Йерихон, което се нарича Дагон. Хиркан, кой-

---

¹⁶ Симон през 143 г.пр.Хр. бил начело на управлението сред юдеите. Негов съюзник бил Трифон.

¹⁷ Медите стоели начело на иранската държава. През II в.пр.Хр. те вече нямат никакво значение. По-скоро става дума за партите. Партите били водещата сила срещу селевкидите.

¹⁸ Тези 170 години се отнасят за началото на ерата на селевкидите през 312 г.пр.Хр. Фактически Юда през 332 г.пр.Хр. е завладян от Александър и вече е попаднал под македонско владичество.

¹⁹ Симон бил убит през 135 г.пр.Хр.

то имал свещеническия сан на баща си, принесъл жертва на бога и бързо се отправил да помогне на майка си и братята си.

4. Като нападнал стражата, във всяко отношение имал предимство, се оказал по-слаб поради едно истинско страдание: Птолемей докарал майка му и братята му на видно място на стената и започнал да ги измъчва и да заплашва, че ще ги хвърли от стената, ако Хиркан не се оттегли възможно най-бързо. Поради това Хиркан го обхванали състрадание и страх повече, отколкото гняв, а пък майка му, без да се огъва пред мъченията или застрашаващата я смърт, протягала ръце, умолявала сина си да не се пречупва нито пред мъченията, на които е подложена, нито за да пощади нечестивеца, защото за нея смъртта, причинена от Птолемей, щяла да бъде по-добра и от безсмъртието, ако той бъде наказан за безчинствата, които причинил на тяхното семейство.

Йоан, като видял поведението на майка си и чул молбата ѝ, се хвърлил в нападение, но след като я видял бита и изтезавана, паднал духом и се разчувствал. Тъй като поради това обсадата се проточила, дошла съботната година (при юдеите всяка седма година е година за почивка за обработката на земята, както и всеки седми ден от седмицата)²⁰ и макар че Птолемей бил освободен от обсадата, убил братята на Йоан заедно с майка им и заминал при Зенон, наричан още Котила; той бил тиран на Филадельфия²¹.

5. Антиох, все още огорчен от поражението, което му причинил Симон, се отправил на поход към Юдея и като се разполо-

---

²⁰ Всяка седма година юдеите наричат *съботна година*. Според кн. 3 на Моисей тази година земята не се обработва. Съобщава се, че Цезар опростил данъците на юдеите през съботната година. Че по време на съботната година не може да се води война, както може да се направи извод от тук, не може да се докаже, но е много вероятно, тъй като стро-го вярващите юдеи в събота дори напуснали укреплението. Разбира се, да не се води война цяла година, при положение че страната е нападната, практически е невъзможно.

²¹ Зенон Котила властвал над Филадельфия, град държава отвъд Йордан, днешната столица на Кралство Йордания Аман.

жил близо до Йерусалим, обсадил Хиркан. Той обаче отворил гроба на Давид, който бил най-богатият цар, и като взел оттам пари на стойност над 3000 таланта²², убедил Антиох да вдигне обсадата срещу 300 таланта. С остатъка от парите бил първият от юдеите, който започнал да издържа наемници.

6. Междувременно Антиох му дал време за отмъщение, като се отправил на поход срещу медите²³.

Затова веднага се отправил към градовете в Сирия, надявайки се да ги намери празни от най-войнствените хора, както се и оказало. И така, превзел Мадаба и Самага заедно със съседните градове, както и Сикима и Аргаризеин. Освен това поставил под своя власт и народа на хутеите²⁴, който обитавал околностите на храма, построен по подобие на този в Йерусалим. Превзел и много други градове в Идумея, сред които Адорей и Мариса.

7. Като стигнал до Самария, където сега се намира град Севаста²⁵, построен от цар Ирод, оградил я отвсякъде със стени, определил синовете си Аристокбул и Антиох да командват обсадата; и тъй като те я затегнали много здраво, жителите на града стигнали до такъв глад, че започнали да ядат необичайни неща. Тогава извикали на помощ Антиох с прозвище Аспендий²⁶; той ги послушал с готовност и бил победен от войската на Аристокбул. И той избягал, след като бил преследван от братята чак до Скитопол, а те, като се върнали до Самария, затворили от-

---

²² Талантът бил мярка за тегло в търговията, която е съответствала на 36 кг, и за съответната им стойност в благороден метал, обикновено сребро (парична единица).

²³ Имат се предвид *партите*.

²⁴ *Хутеи* е друго название на самаритяните. Юдеите са ги наричали така по името на някакво място във Вавилония, с което искали да кажат, че те не са истински израелтяни.

²⁵ *Севаста* е гръцкият превод на Август, но в женски род, в който на гръцки език е думата „град“ – „полис“. Херод е кръстил града на името на първия римски цар – Октавиан Август.

²⁶ *Антиох VIII Аспендий* е известен с прякора Грип (с гърбав нос).

ново народа зад стените, превзели града и го разрушили, а жителите поробили. Тъй като имали все по-голям успех, не отслабили устрема си, но като стигнали с войска до Скитопол, превзели областта, която се намира отсам планината Кармел.

8. Успехите на Йоан и синовете му станали причина за завист и размирици сред местното население. Мнозина се съюзили срещу тях и не се укротили, докато, въпреки че били разпалени за война, не били победени²⁷. Йоан, като изживял в благоденствие останалата част от живота си и управлявал начело на държавата цели трийсет и три години, умрял, след като оставил петима синове, истински облажаван и без да позволи да бъде упреквана в нещо неговата съдба. Притежавал три висши дарби, в които бил силен: властта над народа, първосвещеничеството и пророческата дарба. Защото божеството говореше с него, така че всичко, предстоящо да се случи, му беше известно. Той предвидил и прокувал и за двамата си синове, че няма да останат господари на положението; за техния край си струва да се разкаже, доколкото той се различава от благополучието на баща им.

III. УПРАВЛЕНИЕТО НА АРИСТОБУЛ

1. След смъртта на баща си пръв най-големият от братята – Аристокбул, след като превърнал управлението в царска власт, се увенчава с диадема триста и седемдесет години и три месеца, след като юдейският народ се завръща освободен от вавилонското робство²⁸; Антигон, следващият по възраст брат, изглеж-

---

²⁷ В „Юдейски древности“ Йосиф Флавий пише, че съпротивата срещу хасмонеите е породена от завист. Но извори от епохата сочат за жестокостта и произвола на династията.

²⁸ По традиция се смята, че юдеите се връщат от вавилонски плен през 539 г.пр.Хр., но всъщност това прави само една малка група. Завръщането се извършва на групи до втората половина на V в.пр.Хр.

да, обичал и го поставял наравно със себе си по почести, а останалите затворил оковани. А пък майка си, с която имал спор за властта (нея пък Йоан я бил оставил като пълна господарка), дотам стигнал в жестокостта си, че я оставил да умре от глад в затвора.

2. Възмездие за тези неща стигнало Антигон, когото Аристобул обичал и считал за свой съуправник; убил го поради клевети, разпространени от приближени на царското обкръжение. Отначало Аристобул не вярвал на това, което се говорело, защото обичал брат си и отдавал повечето от слуховете на завист. След военен поход Антигон отишъл тържествено на празника, на който според обичая се прави шатра на бога²⁹. По същото време се случило Аристобул да е болен, а Антигон искал да извърши ритуала – да се помоли най-вече за брат си – със своите пехотинци, както било позволено, с възможно най-голям блясък. В това време интригантите се явили при царя и му разказали, че шествието на хоплитите³⁰ и гвардията на Антигон са прекомерно големи за обикновен гражданин и понеже е с твърде голяма войска, най-вероятно идва да го убие. Той самият не издържал вече да е само съуправник, искал да притежава цялата царска власт.

3. На тези вести Аристобул повярвал донякъде с нежелание и понеже не искал подозренията му да станат явни, за да бъде сигурен за неизясненото, поставил телохранителите в едно тъмно подземие, което се намирало в града, наричан първо Барис, после Антония, като наредил, ако Антигон не е въоръжен, да не го закачат, а ако приближи с оръжие, да го убият, и изпратил да му кажат да дойде невъоръжен. По този въпрос царицата много лукаво се уговорила със заговорниците; убедили пратениците да

---

²⁹ Празникът на шатрите се организирал в чест на прибирането на реколтата. Евреите го празнували в продължение на седем дни. В памет на престоя си в пустинята по време на бягството си от Египет населението трябвало да живее тези дни в шатри.

³⁰ Хоплити – тежковъоръжени пехотинци в древна Гърция. – Б.р.

премълчат казаното от царя, а да кажат на Антигон, че брат му, след като е чул, че той се е снабдил с изключително качествено оръжие в Галилея и поради заболяването си не може да дойде да го види: „Понеже сега заминаваш, много би се радвал да те види въоръжен.“

4. Антигон, като чул това, понеже разположението на брат му не будело подозрения за подлост, тръгнал с войските си на военен преглед. Но като стигнал до тъмния проход, кулата се казвала Стратон, бил убит от телохранителите. Недвусмислено се доказало, че клеветата разсича всяка добронамереност и природа и че никое добро чувство не е толкова силно, че да противостои на завистта.

5. Човек би се учудил на Юда, от рода на Есей, който никога нито грешал, нито се заблуждавал. Като видял Антигон да минава през храма, казал на своите верни ученици, седящи недалече от него: „Ех, сега за мен е по-добре да умра, защото едно от моите предсказания е невярно. Защото е жив ей този Антигон, който трябваше днес да бъде убит. За място на неговото убийство е предопределена кулата Стратон³¹. И тя е на шестстотин стадия³² оттук, а вече е четвъртият час от деня. Времето опровергава предсказанието.“ Като казал това, старецът, тъжен, изпаднал в размисъл и след малко било съобщено, че Антигон е убит на място, което се казвало кула Стратон, също както Крайбрежната Кесария. Това всъщност объркало прорицателя.

6. Разкажанието за престъплението изпратило на Аристобул веднага болест и понеже душата му била непрекъснато разстроена от съзнанието за убийството, започнал да се стапя, докато въ-

---

³¹ Кулата Стратон е възстановена от Ирод под името Крайморска Кесария.

³² Стадий е мярка за дължина, около 185 м (според Херодот 1 стадий се равнява на 600 стъпки). Тъй като се основава на дължината едно стъпало, не е точна мярка.

трешностите, разкъсани от силната скръб, започнали да бълват кръв.

Един от робите, като изхвърлял кръвта на убиеца, сбъркал по Божия промисъл и смесил кръвта на убития с кръвта на убиеца. Наблюдаващите това веднага надигнали вик, че робът нарочно е излял кръвта там. Царят, като чул вика, запитал за причината и тъй като никой не искал да му я каже, той продължил да настоява, искайки да я узнае; накрая, като заплашил и си послужил с насилие, му казали истината.

А той с препълнени със съзи очи простенал с всички сили и казал: „Не можеше да остана скрит от Божественото око поради престъпните си деяния, но бързо ме постигна възмездие заради убийството на свои близки. Докога, безсрамно тяло, ще задържаш душата ми, осъдена заради брат ми и майка ми? Кога ще излея на свой ред моята кръв върху тях? Нека я получат цялата и нека божеството повече да не се надсмива над излетите ми вътрешности.“ Като казал това, умрял след не повече от година царуване³³.

IV. УПРАВЛЕНИЕТО НА АЛЕКСАНДЪР ЯНАЙ

1. Жената на Аристокбул, като освободила братята му, поставила на престола Александър, който изглеждал по-голям и с по-умерен нрав от останалите. А той, като дошъл на власт, убил единия си брат, който се стремил към властта, а другия, който се задоволявал с живот далеч от държавни дела, поставил на почит.

2. Скоро той имал сблъсък с Птолемей, наречен Латур³⁴, понеже превзел град Асохин и убил много врагове, а победата наклонила в полза на Птолемей. И след като избягал в Египет, преследван от майка си, Александър завладел Гадара чрез обсада, а също и Амагун, който бил най-важната защита на живеещите

---

³³ Аристокбул умира през 105 г.пр.Хр.

³⁴ Птолемей Латур бяга в Кипър, не в Египет.

отвѣд Йордан, а и най-ценните придобивки на Теодор и Зенон се намирали в него. А пък Теодор, като го нападнал внезапно, взел своите скъпоценности заедно с багажа на царя, а от юдеите избил десетки хиляди. Александър се вдигнал на крака от раната и като се отправил към крайбрежието, превзел Газа и Рафея, и Антедон, наречен от Ирод Агрипиада.

3. Като поробил тези градове, юдейският народ въстанал на един празник, както обикновено въстанията им започвали най-вече на празненства. Струва ми се, че нямало да се справи с бунта, ако не се били намесили неговите наемници. Били писидци и киликийци; защото не наемал сирийци заради вродената им омраза към юдеите. Като убил над 6000 въстаници, нападнал Арабия³⁵, превзел и нея, и след като наложил данък на галаадитите и моавитите, се върнал в Амагун. А Теодор, понеже бил уплашен от неговия успех, завзел празния гарнизон и го сринал със земята.

4. След това водил битка с Обаид, царя на арабите, който го издебнал в Гавлана³⁶ из засада. Загубил цялата си войска, след като тя била изблъскана в дълбока пропаст и смачкана от много камили. А след като самият той избягал в Йерусалим, отдавна мразещият го народ се вдигнал на въстание. И тогава излязъл победител и в непрекъснато следващи една след друга битки убил не помалко от 50 000 юдеи за шест години. На победите си обаче не се радвал, защото виждал, че разрушава своето царство. Затова спрял битките и започнал да умирява с думи своите поданици.

Но с промяната на мисленето си и отношението към тях той не постигнал нищо повече освен още по-голямата им омраза. Когато запитал за причината и с какво би ги усмирил, те отго-

---

³⁵ Под *Арабия* тук се има предвид Набатейското царство – държавно формирование, създадено от група арабски племена. Обхващало Йордания, Палестина, Израел, Сирия и Саудитска Арабия. Столица била град Петра.

³⁶ *Гавлана* в „Юдейски древности“ XIII 13, 5 е уточнена като Гадара (Галаадита).

ворили – като умре; само след като умре, може да се помири с тях, след всичко, което е направил. Едновременно с това извикали Деметрий, наричан Акайрос³⁷. Той с радост ги послушал с надежда за велики дела и като дошъл с войската си, юдеите се обединили със съюзниците до Сикима.

5. С 1000 конници, 8000 наемници пехотинци и 10 000 от доброжелателно настроените юдеи Александър посрещнал обединените противници – 3000 конници и 14 000 пехотинци. Преди да влязат в бой, и двамата царе чрез глашатаи опитали да привлекат на своя страна противниковата войска: Деметрий – наемниците на Александър, а Александър се надявал да убеди юдеите, сражаващи се на страната на Деметрий, да се върнат при него. След като нито на юдеите им минал гневът, нито елините нарушили верността си, разрешили въпроса с оръжие. Деметрий победил, въпреки че наемниците на Александър се отличили с боеспособност и дух. Изходът от битката бил учудващ и за двете страни: тези, които повикали Деметрий, не му останали верни след победата, а 6000 души от съчувствие заради поврата в живота му отишли при Александър, който избягал в планините. Деметрий не понесъл този обрат и като разбрал, че Александър отново е способен да се сражава и че целият народ отива отново при него, се оттеглил.

6. След оттеглянето на съюзниците останалият народ не приключил с враждата, продължавал да е във война с Александър, който убил голяма част от тях, а останалите откарал в град Вемеселин и като го превзел и него, отвел пленниците в Йерусалим. Гневът му нямал граници, жестокостта му била безбожна: 800 от военнопленниците разпънал на кръст на сред града и убил жените и децата пред очите им. И гледал това, като пиел и правел секс с наложниците си. Такъв страх обхванал народа, че 8000 негови противници на следващата нощ избягали извън цялата Юдея и се завърнали едва след смъртта на Александър. След като с таки-

---

³⁷ Става дума за *Деметрий Евкер*, царя на Дамаск, който е от рода на Селевкидите.

ва деяния късно и трудно успял да възвърне мира на царството, свалял оръжието.

7. Нови смутове създад Антиох, наречен Дионис, който бил брат на Деметрий, последния от потомците на Селевк³⁸. Уплашен от него, понеже се бил устремил на поход срещу арабите, укрепил с дълбок ров мястото между планинската област до Антипатрида³⁹ и крайбрежието на Йопа с дълбок изкоп, а пред рова издигнал висока стена и направил дървени кули за защита на лесното за нападения място. Все пак не могъл да го защити от Антиох; защото, след като изгорил кулите и запълнил рова, той нахлул с войската си. Като подценил защитата на препречващия пътя му Александър, се отправил срещу арабите. А пък арабският цар се оттеглил в по-удобни за битка места, след това, като насочил конницата си, а той разполагал с многохилядна, нападнал войниците на Антиох, преди да успеят да се строят за бой. Разгоряла се страшна битка. Докато Антиох все още бил жив, войската му издържала, макар че безброй войници били убивани от арабите; след като паднал, тъй като безстрашно помагал на притиснатите от арабите свои войници, отстъпили всички и по-голямата част от войската била избита при бягство, а останалите, след като намерили убежище в селището Кана, почти всички намерили смъртта си поради липса на провизии.

8. След това жителите на Дамаск – заради омразата си към Птолемей, сина на Меней, привлекли на своя страна Арета и го направили цар на Койле Сирия⁴⁰. Той се отправил на поход

---

³⁸ *Антиох XII Дионис*, братът на Деметрий Евкер, царувал 86–85 г.пр.Хр. и не бил последният от Селевкидите. След него царувал Антиох VIII Азиатик до 72 г.пр.Хр., докато през 64 г.пр.Хр. областта станала римска провинция.

³⁹ *Антипатрида* по това време се нарича Хабарзаба.

⁴⁰ *Птолемей Меней* бил тиран на Халкида, Арета – цар на набатеите. Халкида е област между планините Ливанон и Антиливанон. Под Койле, букв. Кухата Сирия, се разбира областта между двете планини.

срещу Юдея и като победил Александър в битка, се оттеглил съгласно мирния договор. А пък Александър превзел Пела и нападнал Гераса, отново привлечен от богатствата на Теодор. Опасал гарнизоните с тройна стена, превзел мястото с битка. Превзел Гавлана и Селевкия и т.нар. ров на Антиох, освен това мощния гарнизон Гамала, като затворил в него главнокомандващия Деметрий заради многото провинения срещу него и се завърнал в Юдея. Три години след началото на похода заради успеха с радост бил приет от народа. Тъкмо решил да приключи войната, когато започнал да се разболява. Измъчван от четиридневни пристъпи на треска, сметнал, че ще надвие болестта, като отново се залови за държавните дела. Затова се отдал на неподходящи по време походи и като напругал тялото свръх силите си, починал наред военните действия, след като царувал дващест и седем години⁴¹.

V. АЛЕКСАНДРА И ФАРИСЕИТЕ

1. Оставил царството на жена си Александра, убеден, че юдеите най-вече биха слушали нея, защото не била сурова като него; а и понеже се противопоставяла на беззаконията, щяла да привлече народа. И не се излъгал в надеждите си – жената овладяла властта с благочестивата си репутация. Спазвала точно законите на предците. Освобождавала от длъжност онези, които нарушавали свещените обичаи. Имала двама сина от Александър: единия, по-големия, понеже бил твърде муден, за да се занимава с всички отговорности, направила първосвещеник, а по-малкия поради бурния му характер оставила да е обикновен поданик.

2. До нея в управлението нараствала силата на фарисеите – юдейска общност, която имала репутацията на най-благочестивата от всички и се смятала за най-точно разясняваща законите.

---

⁴¹ Александър Янай умира 79 г.пр.Хр.

Тях най-вече слушала Александра, която била много набожна. За кратко време обаче измамили нейното простодушие и станали управители на всичко, за да могат да преследват, да залавят, да освобождават и да изпращат в затвора когото искат. Въобще царските удоволствия били техни, а на Александра оставали разходите и трудностите.

Между другото нараснали управленските ѝ умения, с непрекъснатите обучения направила двойно по-силна войската и събрала много наемници, така че не само владеела собствения си народ, но била страшна и за другите владетели. Тя управлявала всички, а фарисеите – нея.

3. На тях се приписва убийството на Диоген, един от изтъкнатите хора, който бил приятел на Александър. Те го обвинили, че посъветвал царя да разпъне на кръст 800 души. Убеждавали Александра да се разправи и с останалите, които подбудили Александър срещу онези мъже; а тя, като се съгласила поради богобоязливост, убила тези, които фарисеите искали.

Тези, които предусетили, че са в опасност, избягали при Аристокбул и той убедил майка си да ги пощади заради високото им положение, а ако пък нещо са прегрешили, да ги изгони от града. И така, те, след като получили тази възможност, се пръснали из страната, а Александра изпратила войска в Дамаск под предлог, че Птолемей непрекъснато тормози града, а той бил неин.

А пък арменския цар Тигран, който се установил с войските си до Птолемаида и обсадил Клеопатра, удържала със споразумения и дарове. Но той бързо се изтегил поради тревоги в родината му – Армения, където нахлул Локул⁴².

4. В това време, понеже Александра се разболяла, по-малкият син Аристокбул използвал момента заедно с роднините си (а

---

⁴² Според Страбон арменският цар *Тигран* през 72 г.пр.Хр. превзел Сирия и взел като пленница Клеопатра, дъщерята на Птолемей Фиск, след което наредил да я убият.